

KRZYSZTOF R. PROKOP
Gliwice

Księdzu Profesorowi Kazimierzowi Doli
w siedemdziesiąte urodziny

SUKCESJA APOSTOLSKA PASTERZY KOŚCIOŁA OPOLSKIEGO (na tle sukcesji święceń biskupich Episkopatu Polski)

Przed bez mała trzydziestu laty, w 1976 r. (druk w 1977 r.), ukazał się na łamach „Studiów Teologiczno-Historycznych Śląska Opolskiego” pionierski na gruncie polskim przyczynek, dotyczący sukcesji apostolskiej rodzimego episkopatu, opracowany przez ks. Kazimierza DOŁĘ¹. Niedawno, w związku z ustanowieniem nowego biskupa pomocniczego dla Opola, tenże sam badacz powrócił do podjętej już niegdyś problematyki, ogłaszając kolejny przyczynek — tym razem w okolicznościowym numerze „Wiadomości Urzędowych Diecezji Opolskiej”². Obie te publikacje, choć w zasadniczej mierze bazują na materiale faktograficznym rozproszonym po starszych wydawnictwach, w mniejszym natomiast stopniu odwołują się do świadectw źródłowych zaczerpniętych wprost z archiwaliów, stanowią jednak ważny krok w zgłębianiu zagadnienia sukcesji apostolskiej polskiego episkopatu na przestrzeni stuleci — tym ważniejszy, że jak dotąd na gruncie rodzimym bardzo niewielu badaczy zdecydowało się pójść w ślady K. Doli i zająć się tą tematyką (okazjonalnie dotknął jej ks. Bolesław KUMOR, więcej natomiast zaangażowania na tej płaszczyźnie wykazał Hubert Jerzy KACZMARSKI)³. Tymczasem odnośna problematyka wymaga gruntowniejszej analizy zarówno w odniesieniu do poszczególnych diecezji, jak i konkretnych linii sukcesji, wyróżnianych w literaturze przedmiotu, które niejednokrotnie obejmują hierarchów z licznych nacji i państw. Być może uwagę szerszego grona polskich historyków i teologów zwróci na zagadnienie sukcesji apostolskiej

¹ K. DOŁA, *Sukcesja apostolska w diecezji opolskiej*, RTSO 5 (1976), s. 59.

² TENŻE, *Linia sukcesji apostolskiej księdza biskupa Pawła Stobrawy*, WUDO 58 (2003), nr 6, s. 255–258.

³ B. KUMOR, *Z sukcesji święceń biskupich papieża Jana Pawła II*, ZNKUL 22 (1979), nr 13, s. 147–150; H.J. KACZMARSKI, *Sukcesja apostolska Zbigniewa Józefa Kraszewskiego i jego związki z sukcesją święceń biskupich papieża Jana Pawła II*, w: *Maria vincit. Dwudziestopięćciolecie posługi pasterskiej księdza biskupa Zbigniewa Józefa Kraszewskiego*, Warszawa 1995, s. 75–80; TENŻE, *Sukcesja apostolska papieża od XVI wieku do czasów najnowszych*, „Saeculum Christianum” 6 (1999), nr 1, s. 229–244; TENŻE, *Biskupi polscy XX wieku. Wykaz chronologiczny biskupów polskich żyjących w dwudziestym stuleciu oraz wykaz miejsc ich święceń biskupich wraz z nazwiskami konsekраторów głównych*, „Saeculum Christianum” 7 (2000), z. 1, s. 251–259.

krajowego episkopatu niedawno opublikowana książka papieża JANA PAWŁA II *Wstańcie, chodźmy!*, w której tenże następca św. Piotra poświęcił osobno uwagę XX-wiecznym ogniom swej własnej „genealogii biskupiej”, wskazując na ciąg konsekраторów — począwszy od osoby kard. Jana PUZYNY — tudzież wzmiankując i o niektórych współkonsekраторach⁴ Wydawać by się zatem mogło, że świadomość przynależenia do konkretnej linii („rodziny”) sukcesji apostolskiej, ze wszystkimi tego konsekwencjami, winna być czymś w zupełności naturalnym i oczywistym w przypadku każdego spośród współczesnych następców Kolegium Apostołów. Tak jednak nie jest, a wręcz przeciwnie — mało który spośród biskupów świadom jest powiązań łączących go w porządku sukcesji święceń biskupich z innymi członkami krajowego episkopatu, jak i ze współbraćmi w biskupstwie z innych krajów. Tego rodzaju przyczynki, jak owe wyżej wspomniane autorstwa K. Doli, stanowią tedy cenną próbę przełamania owej zgoła „zadawnionej” nieświadomości w materii sukcesji apostolskiej hierarchów Kościoła katolickiego w Polsce.

Również piszący te słowa zajął się jakiś czas temu ową tak zaniedbaną na gruncie polskim problematyką⁵, po części tylko zdając sobie na wstępie sprawę z trudności czyhających na każdego badacza, podejmującego próbę odtworzenia wcześniejszych ogniw sukcesji. Przeszkody owe uwarunkowane są przede wszystkim stanem zachowania podstawy źródłowej, w bardzo znacznej mierze przerzedzonej przez kataklizmy dziejowe tudzież niszczący „zab czas”, jak również wielkim rozproszeniem archiwaliów. Odwołanie się w tej sytuacji do doświadczeń oraz konkretnych ustaleń badaczy problematyki sukcesji apostolskiej z innych krajów jest pomocne tylko do pewnego stopnia, jako że znaczna część spośród istniejących opracowań dotyczy czasów nowszych, dla których dysponujemy już pokaźniejszą liczbą świadectw, lub też traktuje o biskupach z tych ziem, z którymi historia obeszła się w minionych wiekach cokolwiek łagodniej, aniżeli z polskimi⁶ Nim zatem okaże się możliwe

⁴ JAN PAWEŁ II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004, s. 2930; OsRomPol 25 (2004), nr 78, s. 35 (13).

⁵ M.in.: K.R. PROKOP, *Konsekracje biskupie w katedrze na Wawelu w okresie niewoli narodowej (1795–1918)*, „Studia Waweliana” 67 (1997/1998), s. 191–197; TENŻE, *Dwudziestowieczne konsekracje biskupie w katedrze wawelskiej*, „Studia Waweliana” 9–10 (2000–2001), s. 229–235; TENŻE, *Linia sukcesji apostolskiej biskupa kamienieckiego Jana Olszańskiego*, w: J. WOŁCZAŃSKI (red.), *Pasterz i twierdza. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Biskupowi Janowi Olszańskiemu, ordynariuszowi diecezji w Kamieńcu Podolskim*, Kraków–Kamieniec Podolski 2001, s. 189–197; TENŻE, *Linie sukcesji apostolskiej biskupów Pomorza Zachodniego w okresie po drugiej wojnie światowej (1945–2000)*, PZP 16/45 (2001), z. 3, s. 139–148; TENŻE, *Sakry biskupów Kościoła poznańskiego w XIX i XX stuleciu*, „Forum Naukowe. Prace Historyczno–Politologiczne” 7 (2002), z. 2 (15), s. 241–254; także: TENŻE, *Konsekracja biskupa Macieja Mariana Kurskiego. Przyczynek do biografii poznańskiego sufragana*, „Kronika Miasta Poznania” 64 (1996), nr 3, s. 236–242; TENŻE, *Dziewięćdziesięciolecie konsekracji biskupiej kardynała Adama Stefana Sapiehy*, „Alma Mater” (2002), nr 37, s. 31–32; *Genealogia biskupia papieża Jana Pawła II*, „Przegląd Kalwaryjski” 5 (1998), s. 58–62.

⁶ Z literatury obcojęzycznej zob. m.in.: W. MAZIERE-BRADY, *The Episcopal Succession in England, Scotland and Ireland A.D. 1400 to 1875*, t. XIII, Rome 1876–1877; K. ENGELBERT, *Die apostolische Sukzession schlesischer Priester*, ASKG 24 (1966), s. 279–282; J. RESTREPO POSADA, *Genealogia*

wyciągnięcie dalej idących wniosków w przedmiocie sukcesji apostolskiej krajowego episkopatu na przestrzeni kilku ostatnich stuleci tudzież przyporządkowanie poszczególnych biskupów do określonych jej linii, wyróżnianych w literaturze przedmiotu, potrzeba wpierv szeregu cząstkowych analiz, ujmujących osoby hierarchów z pojedynczych diecezji (zarówno tych współczesnych, jak i historycznie związanych niegdyś z polską organizacją kościelną).

Poniżej zamierzamy przyjrzyć się pokrótce zagadnieniu sukcesji święceń biskupich pasterzy Kościoła opolskiego w łącznym ujęciu. Wspomniane wyżej dwa przyczynki, do tej tematyki się odnoszące, nie wyczerpały bowiem owego zagadnienia, przynosząc jedynie schematyczny wywód sukcesji biskupów Franciszka JOPA i Pawła STOBRAWY (zarazem też Alfonsa NOSSOLA), bez przywołania postaci pozostałych członków episkopatu związanych z Opolem tudzież bez ukazania wzajemnych powiązań na tytułowej płaszczyźnie. Kalendarium rocznic i jubileuszy skłania tymczasem do ponownego pochylenia się nad ową problematyką i zarazem przypomnienia też niektórych, znanych zapewne ogółowi prezbiterium Kościoła opolskiego faktów, a to w związku z pięćdziesięcioleciem konsekracji ks. Bolesława KOMINKA (10 X 1954 r.), późniejszego metropolity wrocławskiego i kardynała, który wprawdzie *sensu stricto* biskupem opolskim nie był, niemniej trwale zapisał się w dziejach tu-tejszej społeczności ludu Bożego jako administrator apostolski w latach 1945–1951, któremu przypadło w udziale kłaść podwaliny pod osobną diecezję ze stolicą w Opolu, oraz dwudziestolecia sakry biskupiej księży Jana BAGIŃSKIEGO i Gerarda KUSZA (15 VIII 1985 r.), miejscowych sufraganów. Pamiętając o tych doniosłych jubileuszach, chcielibyśmy niemniej w szczególny sposób dedykować obecne opracowanie, skromne w samym zamyśle, komu innemu — wspomnianemu na wstępie ks. inf. Kazimierzowi Doli, a to z racji siedemdziesiątej rocznicy urodzin (18 X 1934 r.).

Podejmując analizę problematyki sukcesji apostolskiej pasterzy Kościoła opolskiego, mamy na myśli grono w sumie dziesięciu biskupów, mianowicie dwóch ordynariuszy — Franciszka JOPA i Alfonsa NOSSOLA, oraz ośmiu sufraganów: Wacława WYCISKA, Henryka GRZONDZIELA, Antoniego ADAMIUKA, Jana WIECZORKA, Jana BAGIŃSKIEGO, Gerarda KUSZA, Jana KOPCA i Pawła STOBRAWĘ. Nie sposób wszakże — dla racji, o których powyżej — pominąć tu osobę Bolesława Kominka —

Episcopal de la Jerarquia Ecclesiastica en los Pases que formaron la Gran Colombia (1513–1966), Bogota 1966; J.M. SAUGET, *Genealogia Episcopale del Cardinale Sebastiano Baggio*, Roma 1978; F. NAGY, *La comune genealogia episcopale di quasi tutti gli ultimi Papi (1700–1978)*, AHPont 17 (1979), s. 434–453; L. DE ECHEVERRERA, *Episcopologio Espaol Contemporaneo (1868–1985)*, Salamanca 1986; C.N. BRANSOM, *Ordinations of U.S. Catholic Bishops 1790–1989*, Washington 1990; V. GUI-TARTE IZQUIERDO, *Episcopologio Espaol (1700–1867). Espaoles Obispos en Espaa, Amrica, Filipinas y otros Pases*, Castellon de la Plana 1992; TENŽE, *Episcopologio Espaol (1500–1699). Espaoles Obispos en Espaa, Amrica, Filipinas y otros Pases*, Castellon de la Plana 1994. Także opracowania i źródła publikowane w wydawanym od 1948 r. w Holandii periodyku „Sacris Erudiri. Jaarboek voor Godsdienstwetenschappen”

administratora apostolskiego w Opolu w pierwszych latach powojennej rzeczywistości, odnośnie do którego spodziewano się zresztą, że tu właśnie przyjdzie mu później sprawować posługę biskupią (siłą rzeczy wspomnieć też trzeba i o pochodzącym z Błazejowic koło Toszka bp. Janie Kantym LORKU, ordynariuszu sandomierskim, który był głównym konsekratorem Franciszka Jopa, stąd też jego imię tak czy inaczej pojawić się musi w stosownym wywodzie sukcesji). Zestawimy zatem pokrótce, w porządku chronologicznym, podstawowe informacje o sakrach (data, miejsce, główny konsekrator i współkonsekratorzy) wyliczonych tu wcześniej jedenastu pasterzy Kościoła opolskiego (tj. włącznie z ks. Bolesławem Kominkiem), by w oparciu o te dane móc następnie przyporządkować ich do określonych linii sukcesji apostolskiej polskiego episkopatu, którym też w tym kontekście należało będzie poświęcić nieco uwagi.

Spośród owych jedenastu hierarchów najwcześniej do grona episkopatu powołany został Franciszek Jop, pochodzący ze Starej Słupi w ziemi opatowskiej, ustanowiony 24 X 1945 r. biskupem pomocniczym w diecezji sandomierskiej jako tytulariusz Daulia. Obowiązki sufragana w macierzystej diecezji objął on po zmarłym 11 II 1944 r. Pawle Franciszku KUBICKIM, mając za zadanie wspomagać odtąd w posłudze pasterskiej miejscowego administratora apostolskiego Jana Kantego Lorka, o którym była już wyżej wzmianka. Nim wszakże ks. Jop zdążył przyjąć sakrę, bp Lorek prekonizowany został 12 III 1946 r. przez papieża PIUSA XII ordynariuszem sandomierski i w tym charakterze przyszło mu też przewodniczyć uroczystościom konsekracji swego sufragana. Miały one miejsce w katedrze Narodzenia NMP w Sandomierzu 19 V 1946 r., przy czym jako współkonsekratorzy wystąpili wtenczas u boku Jana Kantego Lorka dwaj biskupi z Kielc: ordynariusz Czesław KACZMAREK i sufragan Franciszek SONIK⁷. Ceremonia sakry Franciszka Jopa połączona została zarazem z podniosłym aktem objęcia stanowiska ordynariusza sandomierskiego i ingresu bp Lorka, podczas których to uroczystości okolicznościowe przemówienie na powitanie w murach świątyni katedralnej w Sandomierzu pasterza diecezji wygłosił

⁷ KDS 36–40 (1943–1947) [druk: 1947], nr 1, s. 34, 24–27 (por. *tamże* uwagę na s. 27: „Dodać należy, że była to trzecia konsekracja biskupia, dokonana w katedrze sandomierskiej. Pierwsza biskupa Wojciecha Boxy Radoszewskiego, odbyła się w 1787 r.; druga biskupa Pawła Kubickiego, miała miejsce 1 XII 1918 r.”); K. DOLA, *Kościół katolicki na Opolszczyźnie w latach 1945–1965*, NP 22 (1965), s. 106; J. KOCENIAK, *Sylwetki biskupów sandomierskich*, KDS 61 (1968), nr 67, s. 163 (nr 3); DOLA, *Sukcesja apostolska*, s. 7 (nr 1); W. WÓJCIK, *Działalność biskupa Franciszka Jopa w Sandomierzu (1922–1952)*, RTSO 6 (1978), s. 26, 30; H.J. SOBECZKO, *Życie i działalność biskupa Franciszka Jopa w Opolu (1956–1976)*, w: *tamże*, s. 68; Z. SZUBA, *Biskupi polscy XX wieku*, ŻKat 2 (1983), nr 56, s. 114; H.J. SOBECZKO, *W trosce o liturgiczne dziedzictwo. Życie i działalność duszpastersko-liturgiczna biskupa Franciszka Jopa (1897–1976)*, Opole 1986, s. 46; J. MIKOŁAJEC, *Pasterz. Działalność biskupa Franciszka Jopa w diecezji opolskiej (1956–1976). Studium historyczno-pastoralne*, Opole 1992, s. 11; M. PATER (red.), *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, Katowice 1996, s. 155; W. SPYRA, *Kirchliche Strukturen und Dienste im Opperlner Schlesien seit 1945 — die Jurisdiktionsträger in Opperln*, w: P. JASKÓLA, R. PORADA (red.), *Ad plenam unitatem* (Opolska Biblioteka Teologiczna 55), Opole 2002, s. 71, przyp. 22.

właśnie dostępujący wówczas pełni kapłaństwa miejscowy sufragan⁸ Warto w tym miejscu dodać, iż zaledwie tydzień wcześniej, 12 V 1946 r., na Jasnej Górze święcenia biskupie przyjął ustanowiony ordynariuszem lubelskim Stefan WYSZYŃSKI, niebawem prymas Polski.

Posługa w Kościele sandomierskim przyszłego pierwszego biskupa Opola nie trwała długo, już bowiem po pięciu latach, 28 IV 1951 r., wyznaczony on został przez papieża Piusa XII rządcą tzw. Terytorium Kościelnego Śląska Opolskiego — w miejsce usuniętego stąd trzy miesiące wcześniej (26 I tego roku) przez władze cywilne administratora apostolskiego, ks. inf. Bolesława Kominka, który zresztą tego samego dnia (tj. 28 IV) podniesiony został do godności biskupa tytularnego Sofeny z zadaniem podjęcia obowiązków pasterskich z kolei we Wrocławiu. Obaj duchowni nie mogli jednak objąć powierzonych im funkcji, a to na skutek postawy aparatu administracji państwowej, stąd też rządy kościelne na Opolszczyźnie sprawować miał nadal wybrany jeszcze 1 II 1951 wikariuszem kapitulnym ks. Emil KOBIERZYCKI, gdy z kolei we Wrocławiu analogiczny urząd przypadł ks. Kazimierzowi LAGOSZOWI. Pomimo takiego obrotu spraw losy bp. F. Jopa i nominata B. Kominka, któremu przyszło spędzić pewien czas w klasztorze benedyktynów w Lubiniu, bliżej się splotyły — wówczas mianowicie, kiedy obaj znaleźli się w Krakowie. Jako pierwszy trafił tu ks. Kominek, który otrzymawszy 10 II 1951 r. ze strony Urzędu Bezpieczeństwa zezwolenie na opuszczenie dotychczasowego miejsca odosobnienia i wyjazd do dowolnej części kraju — za wyjątkiem jednak Ziemi Zachodnich i województwa śląskiego, udał się początkowo na krótko do Zakopanego, a dopiero stamtąd do dawnej stolicy. Tu, na prośbę kard. Adama Stefana SAPIEHY, podjął w kwietniu tego roku pracę w referacie duszpasterskim krakowskiej Kurii Metropolitalnej (uchyliwszy się wszakże od przyjęcia obowiązków kierownika tegoż referatu), a równocześnie rozpoczął wykłady z nauk społecznych na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ponadto przyszły purpurat wrocławski udzielał się duszpastersko w parafii św. Floriana na Kleparzu w Krakowie. Z kolei bp Jop, po śmierci kard. Sapiehy (23 VII 1951 r.) i usunięciu przez władze państwowe w listopadzie 1952 r. administrującego archidiecezją krakowską metropolity lwowskiego Eugeniusza BAZIAKA, został wybrany 13 XII tego roku na wikariusza kapitulnego w Krakowie, w którym to charakterze zarządzał tutejszym Kościołem lokalnym przez cztery lata (do 3 XII 1956 r.). W tym czasie biskup nominat B. Kominek zmuszony był wprawdzie, pod naciskiem czynników administracyjnych, opuścić królewskie miasto i przenieść się do niewielkiej wsi Siercza w jego pobliżu (koło Wieliczki), stąd jednak stale dojeżdżał do Krakowa, gdzie zachował kierownictwo Międzyzakonnego Wyższego Instytut Katechetycznego. Ostatecznie też dopiero w trzy i pół roku od chwili swej no-

⁸ Zob. F. JOP, *Przemówienia i kazania*, Opole 1960, s. 79. Ogólnie o obrzędzie święceń biskupich w dobie przed soborem watykańskim II zob. np. E. GÓRSKI, *Konsekracja biskupa. Szkic liturgiczny*, KDS 44 (1951), nr 6, s. 271–302.

minacji biskupiej mógł przyjąć sakrę, co jednak dokonało się w jak najściślejszej tajemnicy, bez udziału ogółu duchowieństwa i wiernych tudzież bez powiadamiania o niej władz komunistycznego państwa.

Konsekracja ks. Bolesława Kominka odbyła się ani nie na Śląsku, ani też nie w Krakowie, lecz w Przemyślu, w kaplicy prywatnej tamtejszej rezydencji biskupiej — dnia 10 X 1954 r. Dziś nie żyje już żaden z jej uczestników, nieliczne też i szczątkowe są świadectwa na jej temat. Obowiązków głównego konsekrateura podjął się ówczesny ordynariusz *loci*, biskup przemyski Franciszek BARDA, natomiast współkonsekratorami byli: jego sufragan Wojciech TOMAKA, tytulariusz Helenopolis, oraz właśnie bp Franciszek Jop, którego zgoła nie mogło zabraknąć podczas tego obrzędu⁹. Zaledwie w kilkanaście dni później, 21 X tego roku, w Poznaniu święcenia biskupie przyjęli — także w tajny sposób — nominaci: Teodor BENSCH (dla Gorzowa Wielkopolskiego) i Edmund NOWICKI (dla Gdańska). Fakt włączenia owej trójki duchownych do grona episkopatu mógł zostać ujawniony duchowieństwu i wiernym dopiero jednak po przemianach października 1956 r. Wówczas też zarówno bp F. Jop, jak i bp B. Kominek, objęli kanonicznie rządy (w tym samym zresztą dniu, tj. 16 XII 1956 r.) — odpowiednio w Opolu i we Wrocławiu. Początkowo sprawowali je w charakterze delegatów prymasa Polski, natomiast od 1967 r. jako administratorzy apostołscy *ad nutum Sanctae Sedis*. Dopiero na mocy bulli papieża PAWŁA VI *Episcoporum Poloniae coetus* z 28 VI 1972 r. F. Jop został pierwszym w dziejach ordynariuszem nowo erygowanej diecezji opolskiej, natomiast B. Kominek — pierwszym polskim metropolitą wrocławskim, następcą zmarłego 27 lat wcześniej kard. Adolfa BERTRAMA.

Jakkolwiek diecezja opolska zaistniała kanonicznie dopiero w 1972 r., już jednak o wiele wcześniej pełniący tu posługę bp Franciszek Jop uzyskał do pomocy kolejno trzech sufraganów, spośród których dwaj pierwsi nosili początkowo formalny tytuł gnieźnieńskich biskupów pomocniczych. Mowa mianowicie o Wacławie Wycisku i Henryku Grzondzielu (obaj konsekrowani w 1959 r.) oraz o prekonizowanym w 1970 r. Antonim Adamiuku. Już mianowicie w drugim roku działalności na Opolszczyźnie przyszłego pierwszego biskupa Opola włączony został do grona episkopatu dotychczasowy oficjał miejscowego sądu biskupiego, pochodzący z Olbrachcic koło Prudnika, ks. Wacław Wycisk, którego papież Jan XXIII wyniósł 16 XI

⁹ M.in.: SZUBA, *Biskupi polscy*, s. 147; PATER (red.), *dz. cyt.*, s. 182; J. MANDZIUK, *Słownik księży pisarzy archidiecezji wrocławskiej 1945–1992*, Warszawa 1997, s. 147; J. SWASTEK, *Rządcy archidiecezji wrocławskiej w latach 1945–1995*, Wrocław 1998, s. 77; TENŻE, *Kardynał dr Bolesław Kominek jako rządcą archidiecezji wrocławskiej (1956–1974)*, w: A. BARCIAK (red.), *Tysiącletnie dziedzictwo kulturowe diecezji wrocławskiej*, Katowice 2000, s. 347–348; J. PATER, *Poczet biskupów wrocławskich*, Wrocław 2000, s. 127; K.R. PROKOP, *Polscy kardynałowie*, Kraków 2001, s. 306–307; J. MYSZOR (red.), *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w Polsce w latach 1945–1989*, t. I, Warszawa 2002, s. 118–119. Według informacji udzielonej przez dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu, w tamtejszych zbiorach archiwalnych brak świadectw odnoszących się do sakry ks. Bolesława Kominka.

1958 r. do godności tytulariusza Cezarei Numidyjskiej (*Caesarea in Numidia*). Jego sakra — pierwsza, jaka miała miejsce w Opolu — odbyła się 25 I 1959 r. w tutejszej prokatedrze Podwyższenia Krzyża Świętego, przy czym obowiązków głównego konsekrateura podjął się prymas Stefan Wyszyński, jako arcybiskup Gniezna. W charakterze współkonsekrateurów wystąpili natomiast dwaj w szczególny sposób związani z losami Kościoła opolskiego biskupi: Franciszek Jop i Bolesław Kominek¹⁰. Warto w tym miejscu przypomnieć, że cztery miesiące wcześniej, 28 IX 1958 r., również oni właśnie byli współkonsekrateurami podczas święceń biskupich w katedrze na Wawelu nowego sufragana krakowskiego ks. Karola WOJTYŁY — przyszłego papieża Jana Pawła II.

Również cztery miesiące dzielą sakrę W. Wyciska od daty prekonizacji drugiego biskupa pomocniczego dla Kościoła na Opolszczyźnie, ks. Henryka Grzondziela, którego zresztą jeszcze przed 1945 r. wysuwano jako kandydata do godności biskupiej. Dnia 20 V 1959 r. został on prekonizowany przez papieża Jana XXIII tytulariuszem Atrybia (*Athribis*), w ślad za czym 16 VIII tego roku odbyła się jego konsekracja (miał wówczas 62 lata). I tym razem na miejsce jej dopełnienia obrano opolską prokatedrę Podwyższenia Krzyża Świętego, ponownie też przybył wówczas do Opola kard. Stefan Wyszyński — arcybiskup gnieźnieński i warszawski, by włączyć do grona następców Kolegium Apostołów nowego współbrata w biskupstwie, który — podobnie jak wcześniej ks. Waclaw Wycisk — ustanowiony został formalnie gnieźnieńskim sufraganiem. Współkonsekrateurami byli w tym przypadku dwaj biskupi Ślązacy: Jan Kanty Lorek z Sandomierza i Bolesław Kominek z Wrocławia¹¹.

Wraz z dniem 16 X 1967 r., w którym bp Franciszek Jop otrzymał nominację na administratora apostolskiego w Opolu, obaj pełniący tu już od ośmiu lat posługę sufragani zostali oficjalnie opolskimi biskupami pomocniczymi. W tym jednak cza-

¹⁰ WUDO 14 (1959), nr 2, s. 61–65; DOLA, *Kościół katolicki na Opolszczyźnie*, s. 109; WUDO 23 (1968), nr 9, s. 241; DOLA, *Sukcesja apostolska*, s. 7, przyp. 2; A. WIECZOREK (opr.), *Kalendarium ważniejszych wydarzeń z życia i działalności księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego, metropolity Gniezna i Warszawy, przewodniczącego Konferencji Episkopatu, prymasa Polski, 3 VIII 1901 – 28 V 1981*, ŻM 31 (1981), nr 78, s. 193; SZUBA, *Biskupi polscy*, s. 165; WUDO 39 (1984), nr 6, s. 163, 167; J. KOPIEC, *Śp. ks. biskup pomocniczy Waclaw Wycisk (1912–1984)*, w: *tamże*, s. 186; TENŻE, *Biskup Waclaw Wycisk (1912–1984)*, PK 28 (1985), nr 34, s. 277; TENŻE, *Dzieje Kościoła katolickiego na Śląsku Opolskim*, Opole 1991, s. 117–118; PATER (red.), *dz. cyt.*, s. 476; K.R. PROKOP, *Arcybiskupi gnieźnieńscy w tysiącleciu*, Kraków 2000, s. 344; zob. też: JOP, *Przemówienia i kazania*, s. 23–26.

¹¹ WUDO 14 (1959), nr 9, s. 378–382; DOLA, *Kościół katolicki na Opolszczyźnie*, s. 109; J. KOPIEC, *Ksiądz Biskup Henryk Grzondziel (1897–1968), sufragan opolski*, NP 47 (1977), s. 281; WIECZOREK, *dz. cyt.* (opr.), s. 193; SZUBA, *Biskupi polscy*, s. 168; J. KOPIEC, *Dzieje Kościoła katolickiego*, s. 118–120; TENŻE, *Biskup Henryk Grzondziel (1897–1968)*, w: K. MATWIJOWSKI (red.), *Ludzie śląskiego Kościoła katolickiego*, Wrocław 1992, s. 150; PATER (red.), *dz. cyt.*, s. 125; PROKOP, *Arcybiskupi gnieźnieńscy*, s. 345; TENŻE, *Kapłani gliwiczanie i z Gliwicami związani na stolicach biskupich i katedrach uniwersyteckich*, „Rocznik Muzeum w Gliwicach” 15 (2000), cz. II [druk: 2001], s. 694–695; J. KOPIEC, *Biskup Henryk Grzondziel (1897–1968). W służbie Kościoła na Śląsku*, Opole 2002, s. 84–85; SPYRA, *art. cyt.*, s. 74, przyp. 33; zob. też: JOP, *Przemówienia i kazania*, s. 27–30.

się bp H. Grzondziel (skądinąd rówieśnik F. Jopa) znajdował się już w poważnym stanie zdrowia i w zaledwie siedem miesięcy później, 24 V 1968 r., nastąpił jego zgon. Tym samym zaistniała potrzeba ustanowienia nowego sufragana, którym został dotychczasowy kanclerz miejscowej Kurii Diecezjalnej, ks. Antoni Adamiuk — kapłan wywodzący się z prezbiterium archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego. Wyniesiony przez papieża Pawła VI do godności biskupa tytularnego Ala Miliaria 30 IV 1970 r., prekonizowany został 6 VI tego roku, zaś jego sakra odbyła się w opolskiej prokatedrze w miesiąc później — 5 VII tego roku. Obowiązków głównego konsekrateura podjął się wtenczas po raz pierwszy administrator apostolski Śląska Opolskiego, bp Franciszek Jopa, zaś na współkonsekrateurów zaproszono ordynariusza przemyskiego Ignacego TOKARCZUKA i administratora apostolskiego z Lubaczowa, bp. Jana NOWICKIEGO (obaj oni również byli kapłanami archidiecezji lwowskiej), obok których w charakterze tym wystąpił nadto miejscowy sufragan Wacław Wycisk¹².

Kolejna konsekracja biskupia, jaka miała miejsce w świątyni Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu, od 1972 r. stanowiącej katedrę nowo erygowanej diecezji, była to po raz pierwszy sakra ordynariusza opolskiego — drugiego w dziejach młodego biskupstwa. Dnia 25 VI 1977 r. papież Paweł VI prekonizował następcą zmarłego 23 IX 1976 r. Franciszka Jopa (w okresie wakatu diecezją administrował bp Wacław Wycisk) dotychczasowego profesora nyskiego Wyższego Seminarium Duchownego i zarazem pracownika naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 45-letniego ks. Alfonsa Nossola (dziś najdłużej sprawującego swój urząd ordynariusza w Polsce), pochodzącego z Brozca. Jego konsekracja odbyła się 17 VIII 1977 r. (jak wspomniano — w opolskiej katedrze), a dopełnił jej kard. Stefan Wyszyński wspólnie z nowym metropolitą wrocławskim, abp. Henrykiem GULBINOWICZEM, oraz dwoma miejscowymi sufraganami: Wacławem Wyciskiem i Antonim Adamiukiem (według K. Doli drugim współkonsekrateorem miał być ordynariusz częstochowski Stefan BAREŁA)¹³ Godzi się w tym miejscu dodać, że były to zarazem przedostatnie spośród w sumie 45 święceń biskupich, jakich w ciągu 35 lat swej

¹² WUDO 25 (1970), nr 7, s. 218–223; SZUBA, *Biskupi polscy*, s. 203; KOPIEC, *Dzieje Kościoła katolickiego*, s. 120; J. KOPIEC (opr.), *Kalendarium życia ks. biskupa Antoniego Adamiuka*, WUDO 44 (1989), nr 10–11, s. 325; K.R. PROKOP, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, s. 12–13; J. KOPIEC, *Biskup A. Adamiuk — ksiądz lwowski na Śląsku Opolskim*, NP 93 (2000), s. 374; WUDO 55 (2000), nr 3, s. 87, 92, 98, 103; A. SITEK, *Śp. biskup Antoni Adamiuk (1913–2000)*, w: *tamże*, s. 145; SPYRA, *art. cyt.*, s. 74, przyp. 33.

¹³ WUDO 32 (1977), nr 12, s. 363–390; WIECZOREK (opr.), *dz. cyt.*, s. 237; SZUBA, *Biskupi polscy*, s. 214; KOPIEC, *Dzieje Kościoła katolickiego*, s. 116; TENŻE (opr.), *Kalendarium. Ważniejsze daty z życia księdza biskupa Alfonsa Nossola*, w: P. JASKÓŁA (red.), *Veritati et caritati. W służbie teologii i pojednania*, Opole 1992, s. 11; PROKOP, *Biskupi Kościoła katolickiego*, s. 102; TENŻE, *Arcybiskupi gnieźnieńscy*, s. 347; DOLA, *Linia sukcesji apostolskiej*, s. 255 (nr 2).

posługi pasterskiej udzielił Prymas Tysiąclecia (później konsekrował jeszcze tylko ks. Józefa GLEMPA — w 1979 r.).

Wraz z 1981 r. Kościół opolski doczekał się nominacji kolejnego biskupa pomocniczego, który jako trzeci wspomagać miał w posłudze pasterskiej nowego ordynariusza. Został nim 46-letni ks. Jan Wieczorek, proboszcz w Bogacicy i pracownik sądu biskupiego, zarazem też wykładowca w diecezjalnym Wyższym Seminarium Duchownym w Nysie, prekonizowany 12 VI 1981 r. przez papieża Jana Pawła II tytułariuszem *Timida Regia*. Tym razem na miejsce dopełnienia sakry wybrano jednak nie świątynię katedralną w Opolu, lecz główne sanktuarium diecezjalne na Górze Św. Anny. Konsekracja odbyła się 16 VIII 1981 r. w tamtejszej Grocie Lourdzkiej, a dopełnił jej ordynariusz *loci*, bp Alfons Nossol, wspólnie ze swymi sufraganami: Wacławem Wyciskiem i Antonim Adamiukiem¹⁴. Kiedy zaś w dwa i pół roku później zmarł w 72-im roku życia bp W. Wycisk (22 III 1984 r.), diecezja opolska doczekała się — po raz pierwszy w swych dotychczasowych dziejach — nominacji równocześnie aż dwóch sufraganów, na których powołano księży: Jana Bagińskiego i Gerarda Kusza. Obaj prekonizację uzyskali 8 VII 1985 r. — pierwszy jako tytułariusz Tagarata, a drugi jako tytułariusz Tagarbala. Na dzień ich wspólnej konsekracji obrano uroczystość Wniebowzięcia NMP — 15 VIII (przypomnijmy, że 16 VIII święcenia biskupie otrzymali H. Grzondziel i J. Wieczorek, natomiast 17 VIII A. Nossol), odbyła się zaś ona w murach katedry Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu. Tym razem na głównego konsekratora obu nominatów zaproszono aktualnego prymasa Polski, kard. Józefa Glempa (jego poprzednik udzielał sakr opolskim biskupom aż trzykrotnie), natomiast w charakterze współkonsekratorów wystąpili: metropolita wrocławski Henryk Gulbinowicz, zaledwie 25 V tego roku kreowany kardynałem, oraz ordynariusz *loci* Alfons Nossol¹⁵

Wraz z reorganizacją struktur diecezjalnych Kościoła katolickiego w Polsce z dnia 25 III 1992 r. do posługi w nowo erygowanej diecezji gliwickiej odeszli z Opola dwaj dotychczasowi tutejsi sufragani: Jan Wieczorek i Gerard Kusz, w związku z czym zaistniała potrzeba powołania nowego biskupa pomocniczego dla Kościoła opolskiego. Jeszcze też przed końcem roku kalendarzowego został nim ks. Jan Kopiec, dyrektor miejscowego Archiwum Diecezjalnego i wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Nysie, prekonizowany 5 XII 1992 r. tytułariuszem Cemerinianus. Jako pierwszy w gronie opolskich sufraganów święcenia biskupie przyjął on poza macierzystą diecezją, dostępując pełni kapłaństwa poprzez posługę namiestnika Chrystusowego — papieża Jana Pawła II. Konsekracja J. Kopca odbyła

¹⁴ WUDO 36 (1981), nr 11–12, s. 261–262; SZUBA, *Biskupi polscy*, s. 222; KOPIEC (opr.), *Kalendarium. Ważniejsze daty z życia księdza biskupa Alfonsa Nossola*, s. 12; PROKOP, *Biskupi Kościoła katolickiego*, s. 155; TENŻE, *Kapłani gliwiczanie*, s. 698.

¹⁵ WUDO 40 (1985), nr 11–12, s. 319, 376–378, 385–386; KOPIEC, *Dzieje Kościoła katolickiego*, s. 122; PROKOP, *Biskupi Kościoła katolickiego*, s. 15, 80; TENŻE, *Kapłani gliwiczanie*, s. 699; SPYRA, *art. cyt.*, s. 77–78.

się 6 I 1993 r. w Bazylice św. Piotra w Rzymie, gdzie tego dnia sakrę z rąk następcy św. Piotra otrzymało w sumie jedenastu biskupów, w tej liczbie dwóch z Polski (obok nowego sufragana dla Opola, także ks. Henryk Marian TOMASIK z Siedlec). Jako współkonsekratorzy wystąpili wtenczas u boku papieża związani z Kurią Rzymską arcybiskupi: Justin Francis RIGALI, sekretarz Kongregacji ds. Biskupów, i Giovanni Battista RE, substytut ds. ogólnych Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej (obaj kreowani później kardynałami — G.B. Re w 2001 r., natomiast J.F. Rigali w 2003 r.)¹⁶

Na ustanowienie kolejnego biskupa dla posługi na Opolszczyźnie wiernym lokalnego Kościoła przyszło oczekiwać całą dekadę — do 2003 r. Dnia 16 IV tego roku ogłoszona została nominacja biskupia ks. Pawła Stobrawy, dotychczasowego proboszcza parafii Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Opolu, powołanego na trzeciego sufragana w diecezji opolskiej (bp Antoni Adamiuk, który jeszcze w 1989 r. przeszedł na emeryturę, zmarł 25 I 2000 r.). Otrzymał on stolicę tytularną Aeca (Eca w Puglii we Włoszech). Sakra P. Stobrawy odbyła się 14 V 2003 r. w tejże opolskiej świątyni, w której nominat sprawował dotychczas posługę proboszczowską, a obowiązków głównego konsekratora podjął się już po raz drugi (poprzednio w przypadku J. Wieczorka) aktualny ordynariusz *loci* Alfons Nossol, jeszcze w 1999 r. (12 XI) obdarzony *ad personam* godnością arcybiskupią, któremu w charakterze współkonsekratorów asystowali dwaj jego dotychczasowi sufragani: Jan Bagiński i Jan Kopic¹⁷ Były to zatem szóste z kolei i jak dotychczas ostatnie święcenia biskupie, jakie odbyły się w Opolu na przestrzeni powojennych dziejów tutejszego Kościoła lokalnego.

SAKRY PASTERZY KOŚCIOŁA OPOLSKIEGO

Imię i nazwisko	Data sakry	Miejsce sakry	Główny konsekrator	Współkonsekratorzy
Franciszek Jop	19.05.1946	katedra Narodzenia NMP w Sandomierzu	Jan Kanty Lorek, ordynariusz sandomierski	Czesław Kaczmarek, ordynariusz kielecki; Franciszek Sonik, biskup tytularny Margo, sufragan kielecki
Bolesław Kominek	10.10.1954	kaplica rezydencji biskupiej w Przemyślu	Franciszek Barda, ordynariusz przemyski	Wojciech Tomaka, biskup tytularny <i>Helenopolis in Bithynia</i> , sufragan przemyski; Franciszek Jop, biskup tytularny Daulia, wikariusz kapitulny archidiecezji krakowskiej

¹⁶ WUDO 48 (1993), nr 12, s. 19, 18–19; OsRomPol 14 (1993), nr 2, s. 37–38; PROKOP, *Biskupi Kościoła katolickiego*, s. 71; SPYRA, *art. cyt.*, s. 78.

¹⁷ WUDO 58 (2003), nr 6, s. 241–255, 260–261; DOLA, *Linia sukcesji apostolskiej*, s. 255 (nr 1).

Imię i nazwisko	Data sakry	Miejsce sakry	Główny konsekратор	Współkonsekratorzy
Wacław Wycisk	25.01.1959	prokatedra Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu	Stefan Wyszyński, arcybiskup metropolita gnieźnieński i warszawski, kardynał, prymas Polski	Franciszek Jop, biskup tytularny Daulia, delegat prymasa Polski z uprawnieniami biskupa rezydencjalnego w Opolu; Bolesław Kominek, biskup tytularny Vaga, delegat prymasa Polski z uprawnieniami biskupa rezydencjalnego we Wrocławiu
Henryk Grzondziel	16.08.1959	prokatedra Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu	Stefan Wyszyński, arcybiskup metropolita gnieźnieński i warszawski, kardynał, prymas Polski	Jan Kanty Lorek, ordynariusz sandomierski; Bolesław Kominek, biskup tytularny Vaga, delegat prymasa Polski z uprawnieniami biskupa rezydencjalnego we Wrocławiu
Antoni Adamiuk	5.07.1970	prokatedra Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu	Franciszek Jop, biskup tytularny Daulia, administrator apostolski <i>ad nutum Sanctae Sedis</i> w Opolu	Ignacy Tokarczuk, ordynariusz przemyski; Jan Nowicki, biskup tytularny Pupiana, administrator apostolski w Lubaczowie; Wacław Wycisk, biskup tytularny <i>Caesarea in Numidia</i> , sufragan opolski
Alfons Nossol	17.08.1977	katedra Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu	Stefan Wyszyński, arcybiskup metropolita gnieźnieński i warszawski, kardynał, prymas Polski	Henryk Gulbinowicz, arcybiskup metropolita wrocławski; Wacław Wycisk, biskup tytularny <i>Caesarea in Numidia</i> , sufragan opolski; Antoni Adamiuk, biskup tytularny Ala Miliaria, sufragan opolski
Jan Wieczorek	16.08.1981	Grota Lourdzka w sanktuarium na Górze Św. Anny	Alfons Nossol, ordynariusz opolski	Wacław Wycisk, biskup tytularny <i>Caesarea in Numidia</i> , sufragan opolski; Antoni Adamiuk, biskup tytularny Ala Miliaria, sufragan opolski
Jan Bagiński	15.08.1985	katedra Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu	Józef Glemp, arcybiskup metropolita gnieźnieński i warszawski, kardynał, prymas Polski	Henryk Gulbinowicz, arcybiskup metropolita wrocławski, kardynał; Alfons Nossol, ordynariusz opolski

Imię i nazwisko	Data sakry	Miejsce sakry	Główny konsekратор	Współkonsekраторzy
Gerard Kusz	15.08.1985	katedra Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu	Józef Glemp, arcybiskup metropolita gnieźnieński i warszawski, kardynał, prymas Polski	Henryk Gulbinowicz, arcybiskup metropolita wrocławski, kardynał; Alfons Nossol, ordynariusz opolski
Jan Kopiec	6.01.1993	Bazylika św. Piotra w Rzymie na Watykanie	pap. Jan Paweł II	Giovanni Battista Re, arcybiskup tytularny Vescovio, substytut ds. ogólnych Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej; Justin Francis Rigali, arcybiskup tytularny Bolsena, sekretarz Kongregacji ds. Biskupów
Paweł Stobrawa	14.05.2003	kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Opolu	Alfons Nossol, ordynariusz opolski, arcybiskup <i>ad personam</i>	Jan Bagiński, biskup tytularny Tagarata, sufragan opolski; Jan Kopiec, biskup tytularny Cemerinianus, sufragan opolski

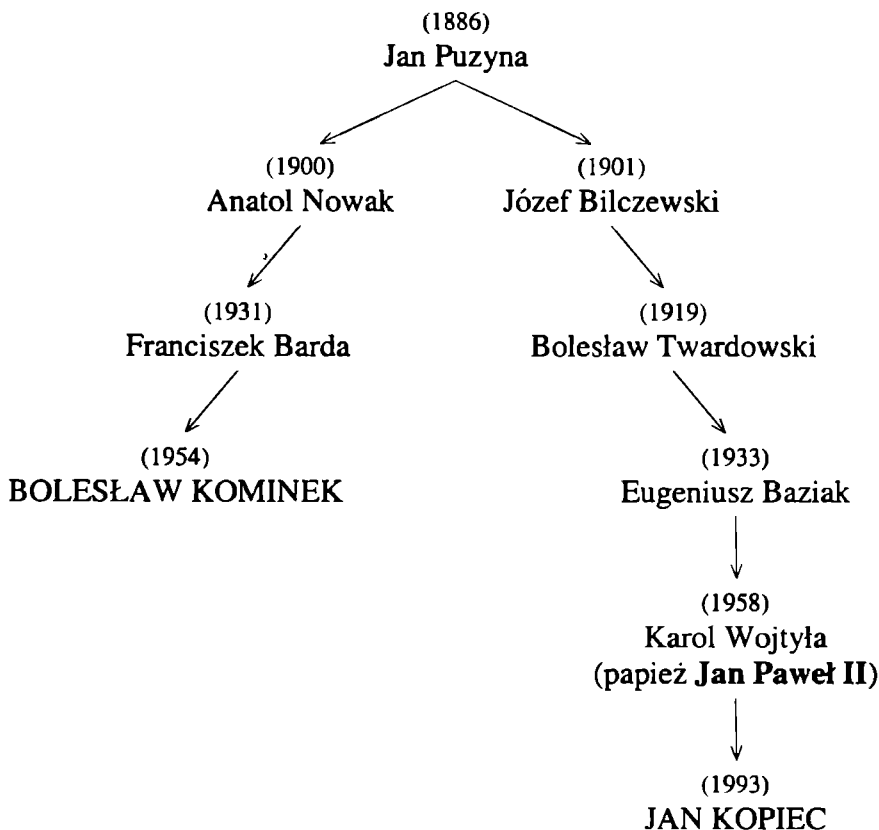
* * *

Dokonawszy pokrótce zestawienia podstawowych informacji o sakrach biskupów pełniących posługę na Opolszczyźnie po 1945 r. (zebrano je łącznie w powyższej tabeli), obecnie — stosownie do wcześniejszej zapowiedzi — dokonamy przyporządkowania uwzględnionych tu hierarchów do konkretnych linii sukcesji apostołskiej, wyróżnianych w literaturze przedmiotu. Wszyscy współcześni członkowie polskiego episkopatu przynależą do w sumie dwóch spośród cokolwiek większej liczby znanych linii sukcesji święceń biskupich, dla których nie udało się jak dotychczas ustalić wspólnych ogniw (najprawdopodobniej też w większości przypadków nie uda się tego uczynić kiedykolwiek, a to ze względu na brak stosownej podstawy źródłowej). Są to mianowicie linie REBIBY i UCHAŃSKIEGO, z których ta druga zwana jest również polską¹⁸.

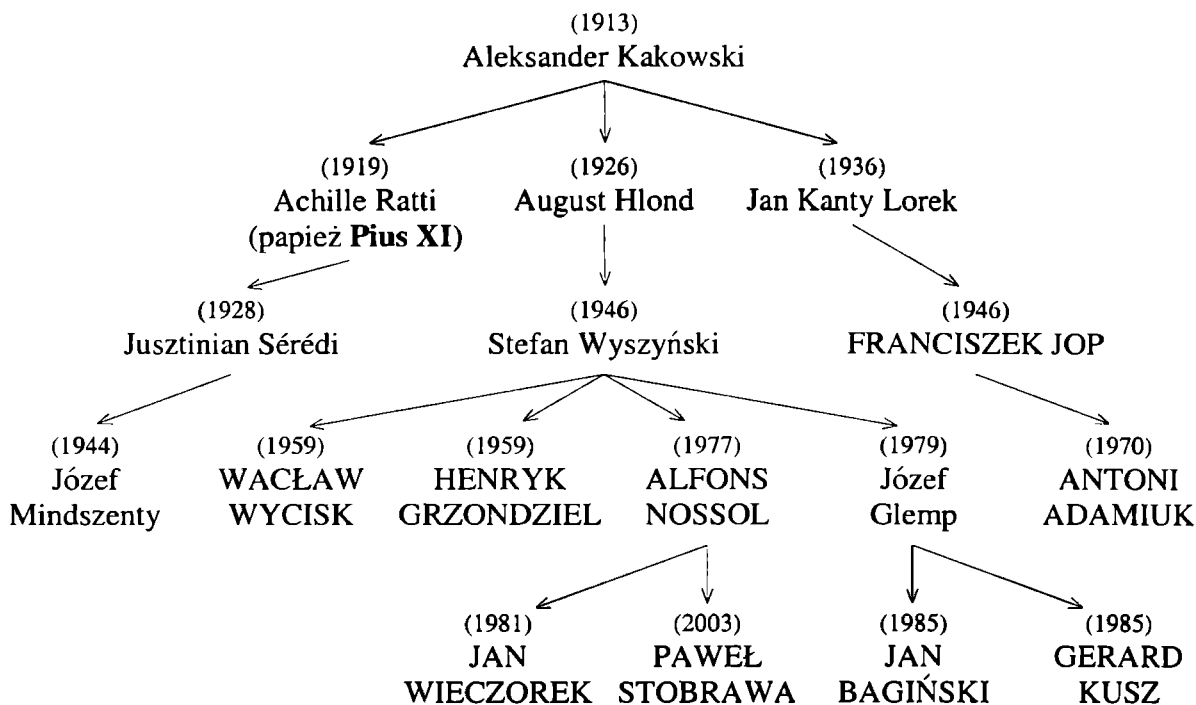
Do pierwszej, wyprowadzanej od zmarłego w 1577 r. włoskiego kardynała Scipione Rebiby, do której też należała większość papieży z wieków: XVIII, XIX i XX —

¹⁸ Zob. wyżej literaturę wskazaną w przyp. 3 i 5; por. schematy sukcesji apostołskiej polskich biskupów w: K.R. PROKOP, *Poczet biskupów krakowskich*, Kraków 1999, s. 266–267; TENŻE, *Arcybiskupi gnieźnieńscy*, s. 348–349; TENŻE, *Polscy kardynałowie*, s. 472–476; TENŻE, *Sylwetki biskupów łuckich*, Biały Dunajec Ostróg 2001, s. 226–231; TENŻE, *Biskupi zachodniopomorscy (XXX w.)*, Koszalin 2003, s. 314–315.

włącznie z Janem Pawłem II, spośród opolskich hierarchów przyporządkować należy kard. Bolesława Kominka, niegdysiejszego administratora apostolskiego w Opolu, i bp Jana Kopca. Poniżej zamieszczamy uproszczony, łączny wywód ich sukcesji apostolskiej (ze wskazaniem każdorazowo osoby głównego konsekratora i daty rocznej sakry), doprowadzony wszakże jedynie do pierwszego wspólnego dla obu tych członków episkopatu ogniwa. Poprzednie „pokolenia” owej genealogii biskupiej, jak i schematy innych gałęzi (odnóg) linii Rebiby, zainteresowany czytelnik znajdzie we wskazanej wcześniej literaturze przedmiotu.

Pozostali biskupi opolscy przynależą do linii polskiej (Uchańskiego), wyprowadzanej od zmarłego w 1581 r. prymasa Jakuba Uchańskiego, co jednak nie do końca wydaje się uprawnione w świetle dostępnych źródeł, jako że przyjmowana w literaturze przedmiotu bez jakichkolwiek zastrzeżeń informacja o udzieleniu w 1601 r. sakry biskupowi chełmińskiemu Wawrzyńcowi GEMBICKIEMU przez prymasa Stanisława KARNKOWSKIEGO (konsekrowanego właśnie przez J. Uchańskiego) zdaje się opierać jedynie na domyśle, a nie na świadectwie źródeł. Jest to wszakże zagadnienie na osobną analizę, której w tym miejscu nie zamierzamy podejmować. Ponownie zatem ograniczymy się do ukazania na pojedynczym schemacie wspólnego wyvodu sukcesji apostolskiej biskupów opolskich z linii Uchańskiego, ograniczając się — jak poprzednio — do jej zrekonstruowania nie dalej, jak do pierwszego wspólnego ogniwa, a tym samym również w tym przypadku odsyłając zainteresowanych wcześniejszymi „pokoleniami” do wskazanej wyżej literatury.

* * *

W zaprezentowanych powyżej schematach pominięto imiona biskupów współkonsekratorów, jako że porządek sukcesji wyznacza każdorazowo osoba głównego konsekratora i stąd nie jest rzeczą pierwszorzędnej wagi, czy asystujący mu w owym obrzędzie hierarchowie należeli do tej samej, czy też do innej linii sukcesji apostołskiej. We wspomnianych na wstępie obecnego opracowania dwóch przyczynkach ks. Kazimierz Dola podjął wszakże ów trud, by tam, gdzie tylko był w stanie, wskazać w obu wywodach nazwiska współkonsekratorów. Z różnych względów nie w każdym przypadku okazało się to możliwe, dlatego też wydaje się rzeczą celową dopełnienie w tej materii podanych przez opolskiego historyka Kościoła informacji. Przede wszystkim jednak dopowiedzenia wymaga informacja o bp. F. Jopie, jako szafarzu święceń biskupich. Ks. K. Dola odnotował, iż pierwszy ordynariusz opolski tylko jeden raz był głównym konsekratorem, mianowicie podczas omówionej wyżej sakry ks. Antoniego Adamiuka w 1970 r., natomiast współkonsekratorem w przypadku biskupów: Bolesława KOMINKA (1954), Karola WOJTYŁY (1958) i Tadeusza SZWAGRZYKA (1965)¹⁹ Jak tymczasem można dostrzec nawet w oparciu o przytoczone tu uprzednio dane, bp F. Jop współkonsekrował również ks. Wacława Wyciska w 1959 r.²⁰, ponadto zaś był współkonsekratorem podczas sakr sufraganów sandomierskich: Piotra GOŁĘBIEWSKIEGO (28 VII 1957 r.) i Walentego WÓJCIKA (2 II 1961 r.) tudzież w przypadku ustanowionego biskupem pomocniczym dla Wrocławia

¹⁹ DOLA, *Sukcesja apostołska*, s. 7.

²⁰ Sam zresztą K. Dola wspomina o tym mimochodem w jednym z przypisów do rzeczzonego przyczynku; DOLA, *Sukcesja apostołska*, s. 7, przyp. 2.

(choć oficjalnie z tytułem sufragana gnieźnieńskiego) ks. Pawła LATUSKA (11 II 1962 r.)²¹

W doprowadzonym przez ks. K. Dolę aż do prymasa Jakuba Uchańskiego wywodzie sukcesji apostolskiej biskupów Franciszka Jopa i Pawła Stobrawy (łącznie 31 ogniów), informacji o osobach współkonsekratorów brakuje w sumie w szesnastu przypadkach, a mianowicie — cofając się wstecz w porządku chronologicznym — przy: Aleksandrze Kazimierzu BEREŚNIEWICZU (1859), Wacławie ŻYLIŃSKIM (1848), Ignacym Ludwiku PAWŁOWSKIM (1829), Michale PIWNICKIM (1827), Franciszku MACKIEWICZU (1817), Andrzeju Stanisławie MŁODZIEJOWSKIM (1767), Władysławie Aleksandrze ŁUBIEŃSKIM (1758), Konstantym Felicjanie SZANIAWSKIM (1707), Stanisławie SZEMBEKU (1690), Janie MAŁACHOWSKIM (1676), Bonawenturze MADALIŃSKIM (1672), Janie GEMBICKIM (1653), Piotrze GEMBICKIM (1637), Janie WĘŻYKU (1620), Wawrzyńcu GEMBICKIM (1601), Stanisławie KARNKOWSKIM (1568) i oczywiście Jakubie UCHAŃSKIM, przy którym zresztą zaznaczona została wątpliwość również co do samej daty rocznej faktu — 1551 lub 1552 (w niektórych innych przypadkach brakuje znów daty dziennej lub miejsca dopełnienia sakry)²². W odniesieniu do większości wymienionych tu hierarchów władni wszakże jesteśmy — sięgając przede wszystkim do materiału archiwalnego, nie wydanego dotąd drukiem — uzupełnić owe brakujące dane, co też poniżej czynimi, chcąc tym samym dopełnić opracowany przez ks. K. Dolę wywód. A zatem współkonsekratorami A.K. Bereśniewicza byli Adam Stanisław KRASIŃSKI (Wilno), Wincenty LIPSKI (Tyraspol) i Antoni FIAŁKOWSKI (Kamieniec Podolski), W. Żylińskiego — Ignacy HOŁOWIŃSKI (Mohylew) i Kasper BOROWSKI (Łuck/Żytomierz), I.L. Pawłowskiego — Mateusz LIPSKI (Mińsk) i Ignacy GIEDROYĆ (Żmudź), M. Piwnickiego — Jan Konstanty Bożydar PODHORODEŃSKI (Łuck/Żytomierz) i Mateusz Maurycy WOJAKOWSKI (Lublin), obok których też asystowali grekokatolicki hierarchowie — Jan KRASSOWSKI (Połock) i Cyryl SIEROCIŃSKI (Pińsk), A.S. Młodziejowskiego — Antoni Kazimierz OSTROWSKI (Włocławek) i Józef Antoni ZAŁUSKI (Kijów), W.A. Łubieńskiego — Antoni Sebastian DEMBOWSKI (Włocławek) i Kajetan Ignacy SOŁTYK (Kijów),

²¹ Por.: SOBECZKO, *Życie i działalność biskupa Franciszka Jopa*, s. 69 (nr 11), który to autor z powołaniem na *Liber functionum episcopatum Francisci Jop episcopi* (t. I–IV za lata 1945–1976) w rubryce „Udział jako współkonsekrator przy święceniach biskupich 1946–1975” umieścił cyfrę „8”. Jako że jednak nie został tam wyszczególniony z osobna fakt udzielenia święceń biskupich ks. Antoniemu Adamiukowi, po dodaniu do tegoż owych siedmiu sakr, na których F. Jop faktycznie wystąpił w charakterze współkonsekratora (B. Kominek, P. Gołębiowski, K. Wojtyła, W. Wycisk, W. Wójcik, P. Latusek i T. Szwagrzyk), uzyskujemy liczbę podaną przez H.J. Sobeczkę.

²² DOLA, *Sukcesja apostolska*, s. 78 (nr 910, 1214, 1718, 2123); TENŻE, *Linia sukcesji apostolskiej*, s. 256–258 (nr 1112, 1416, 1819, 2231). W pierwszym z owych przyczynków autor omyłkowo umieścił w wywodzie sukcesji święceń biskupich także Hieronima Strojnowskiego (1808), kolejno koadiutora łuckiego i żytomierskiego oraz ordynariusza wileńskiego, w przypadku którego również brakuje imion współkonsekratorów (DOLA, *Sukcesja apostolska*, s. 8, nr 15).

K.F. Szaniawskiego — lwowscy biskupi trzech obrządków: Jan SKARBK, Józef SZUMLAŃSKI i Deodat NERSESOWICZ, S. Szembeka — Jan Stanisław ZBAŃSKI (Warmia) i Andrzej Chryzostom ZAŁUSKI (Kijów), J. Małachowskiego — Tomasz UJEJSKI (Kijów) i Stanisław CAŁOWAŃSKI (Płock), B. Madalińskiego — Stefan WIERZBOWSKI (Poznań) i Krzysztof ŻEGOCKI (Chełm), J. Gembickiego — Jan ZAMOYSKI (Przemysł) i Wojciech LIPNICKI (Kraków), P. Gembickiego — prawdopodobnie Andrzej SZOŁDRSKI z Poznania (drugiego dotąd nie ustalono), gdy z kolei w przypadku S. Karnkowskiego wiadomo póki co tylko o jednym ze współkonsekratorów, mianowicie Filipie PADNIEWSKIM (Kraków)²³ W pozostałych przypadkach aktualnie brak podstaw dla uszczegółowienia wywodu zaprezentowanego niegdyś przez ks. K. Dołę²⁴ Osobny poniekąd problem badawczy stanowi sama w sobie sakra stojącego u początku rzeczonyj linii sukcesji apostołskiej Jakuba Uchańskiego, która — jak to okazało się możliwe ustalić — miała miejsce 20 III 1552 r. w Piotrkowie, podczas odbywającego się tam zjazdu generalnego (sejmu), brak niemniej pewności, kto wystąpił wtenczas w roli głównego konsekratora (jedynie domyślamy się, że najprawdopodobniej był to prymas Mikołaj DZIERZGOWSKI)²⁵

Owa „garść” podanych tu uzupełnień wskazuje zatem, że jak najbardziej możliwe jest poczynienie kolejnych, szczegółowszych ustaleń w materii sukcesji święceń biskupich pasterzy Kościoła katolickiego na ziemiach polskich w minionych stuleciach, te zaś powinny prowadzić na dalszym etapie do sformułowania ogólniejszej natury wniosków, które okazać się mogą interesujące i przydatne nie tylko dla historyków Kościoła, ale również dla teologów czy kanonistów. Na gruncie polskim znaczenie tego kierunku poszukiwań badawczych dostrzegł bodaj jako pierwszy i w konsekwencji dokonał wstępnego rekonesansu właśnie ks. Kazimierz Dola, któ-

²³ Stosowne wskazania źródłowe i bibliograficzne na temat sakr poszczególnych spośród wymienionych tu hierarchów podaliśmy (zob. wyżej literaturę w przyp. 5) lub też podamy w osobnych artykułach i przyczynkach, traktujących o wybranych płaszczyznach badań nad sukcesją apostołską polskiego episkopatu, z których kilka znajduje się aktualnie w druku (m.in.: K.R. PROKOP, *Sukcesja apostołska pasterzy Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1821 (1811) 1945*, PZP [w druku]; TENŻE, *Sakry ordynariuszy i sufraganów poznańskich w XVIII stuleciu*, „Ecclesia” [w druku]; TENŻE, *Sakry metropolitów gnieźnieńskich w XVIII i XIX stuleciu (1681/1688–1915)*, SG [w druku]; TENŻE, *Konsekracje i sukcesja apostołska ordynariuszy oraz sufraganów płockich w XIX i XX stuleciu (1805–1999)*, StP1 [w druku]; TENŻE, *Sukcesja apostołska pasterzy Kościoła gdańskiego w XX stuleciu*, RGd [w druku]; por. też: H.E. WYCZAŃSKI, *Biskup Piotr Gembicki 1585/1657*, Kraków 1957, s. 122; A. BRUŹDZIŃSKI, *Działalność prymasa Stanisława Karnkowskiego w zakresie wprowadzania uchwał Soboru Trydenckiego w Polsce 1581–1603*, Kraków 1996, s. 70; J. KOPIEC, *Konstanty Felicjan Szaniawski (1668–1732) — biskup i mąż stanu za panowania Augusta II*, w: A. KAŹMIERCZYK I IN. (red.), *Rzeczpospolita wielu wyznań*, Kraków 2004, s. 183 (zwl. przyp. 25).

²⁴ Co się tyczy natomiast wzmiankowanego powyżej, w przyp. 22, bpa Hieronima Strojnowskiego, omyłkowo uwzględnionego przez K. Dołę w starszej wersji wywodu, w jego przypadku współkonsekratorami byli sufragani łucy: Jan Chryzostom Kaczkowski i Jan Kanty Bożydar Podhorodeński oraz unicki eparcha łucki Stefan Lewiński.

²⁵ Zagadnieniu temu zamierzamy poświęcić odrębny przyczynek źródłowy.

rego imię tym samym trwale wpisane zostało w dzieje rodzimych dociekań i badań nad sukcesją apostolską katolickiego episkopatu.

**La successione apostolica dei pastori della Chiesa di Opole
(sullo sfondo di successione delle ordinazioni episcopali dell'Episcopato Polacco)**

Riasunto

Nel presente articolo sono state raccolte insieme e descritte le informazioni riguardanti le ordinazioni episcopali (luogo, tempo e circostanze) dei successivi vescovi ordinari ed ausiliari di Opole. I pastori della Chiesa di Opole, presi qui in considerazione (nell'ordine cronologico), sono: Francesco Jop (consagrato 1914, ordinario 1956/1972–1951), Boleslao Kominek (consagrato 1954, amministratore apostolico 1945–1951, poi arcivescovo di Wrocław/Breslavia e cardinale), Venceslao Wycisk (consagrato 1959, ausiliare 1958/1967–1984), Enrico Grzondziel (consagrato 1959, ausiliare 1959/1957–1968), Antonio Adamiuk (consagrato 1970, ausiliare 1970–1989), Alfonso Nossol (consagrato 1976, ordinario dal 1976, arcivescovo titolare dal 1999), Gerardo Kusz (consagrato 1985, ausiliare 1985–1992, poi ausiliare nella diocesi di Gliwice), Giovanni Kopiec (consagrato 1993, ausiliare dal 1992) e Paolo Stobrawa (consagrato 2003, ausiliare dal 2003). Ulteriormente è stata presentata nel presente articolo anche la questione delle linee di successione apostolica dei vescovi trattati nel quadro di questa elaborazione (B. Kominek e G. Kopiec appartengono alla linea romana di Rebiba, invece F. Jop, V. Wycisk, E. Grzondziel, A. Adamiuk, A. Nossol, G. Wiczorek, G. Bagiński, G. Kusz e P. Stobrawa appartengono alla linea polacca di Uchański). I suoi scelti legami sono stati mostrati negli schemi grafici aggiunti al testo.